

kem zadolžen in zgubljen. V novinah beremo, da nekateri jemljejo in dobivljajo po 200, 500 in 1000 procentov. Na prosto voljo dane svobode pri denarni barantiji se tedaj lupežni ljudje poslužujejo, da se kar same odrtije bogatijo, med tem ko veliko število manj premožnih in nesrečnih posestnikov slabi in na nič spravljajo.

Ni čuda tedaj, ako vidimo in beremo, kako število na dražbi zavolj dolžnih vekselnov itd. prodanih posestev strahovito raste. Prvo in drugokrat nihče ne licitira. In tretjokrat se prodajo pod nastavljeno ceno.

In kdo je kupec? Večidel oderuh sam ali kdo njegovih zaveznikov. Nesrečni poprejšni posestnik pa je na lastnih tleh postal blavec in tlakar, če ga novi gospodar še trpi. Glejte! ščuka je zopet požrla ribico! Lep sad hvalisane svobode v denarni barantiji in napredka! To pa še dostavimo, da se pri nas še pomagati da. Vendar pomagati bi se moralo hitro. Kako? To bočemo drugokrat pojasniti.

Cerkvene zadeve.

„Sveti Veliki Teden in Velika noč ali cerkvena opravila tega sv. časa v latinskem in slovenskem jeziku“ — sestavil Andrej Marušič, učitelj verstva na c. k. gimnaziji v Gorici.

Tako se imenuje lani izdana knjiga, katero smo v svojo veliko radost in zadovoljnost pregledali, ter si štejejo v dolžnost, Slovence s to izvrstno in silno potrebno knjigo seznaniti. V njej najdeš vse, kar se Veliki teden v cerkvi moli, prepeva in opravlja, v latinskem-cerkvenem in v lepem, pravilnem in gladkem slovenskem jeziku na drugi plati poleg latinskih besed. — G. pisatelj je s to knjigo ustregel vsem: duhovnikom, učiteljem ali organistom, ki duhovnikom pomagajo pri cerkvenih opravilih, in posebno še katoliškim Slovincem!

Knjiga ima 407 strani. Dobiva se (glej naznanilo v denešnji številki „Gosp.“ na poslednji strani) pri tiskarju in založniku, Edv. Seitz-u v Gorici in pri bukvarjih.

Novoga papeža bi rad Bismark imel, ki bi v Rimu tako plesal, kakor bi on v Berlinu godil. Toda vsi nemški škofi, razun 2 zaprtih, so zdaj razglasili lepo pismo, kder jasno in glasno izpovedajo, da kakor se Bismarkovim cerkvenim zapovedim ne klanjajo, tudi za njegovega papeža marali ne bodo. Rajši hočejo vse pretrpeti. Sv. Očeta Pija IX. je to neizrečeno razveselilo in so pohvalili srčne nemške škofo. Ob enem so tudi rekli, da so pruske, Cerkev in sv. veri nasprotne postave neveljavne. Vse duhovnike pa, ki se — sicer le v malem številu — Bismarku klanjajo, izobčili in pahnoli iz sredine vernikov. Odločne besede Pija IX. so vse Pruse in Prusake, fraj-

maurerje in liberalce jako razsrdile, ali vsako verno kat. srce neizmerno razveselile.

Umetalno društvo graške škofije ima 9. t. m. v Gradcu v prostorih Harmonije javno sejo, h kateri se vabijo vsi prijatelji cerkvene umetnosti, oprav in kinča. Ob enem bo pri oo. Minoritih bogata razstava cerkvenih umetlanih predmetov.

Novoga svetnika dobi Avstrija. Te dni začela se je dotična preiskava pri sv. Očetu v Rimu zastran častitega službenika božjega o. Hofbauerja. Umrli je l. 1820, kot mnogo zaslužni Liguorijan. Njegovo telo počiva pod krasnim spomenikom v cerkvi: Maria Stiegen na Dunaji.

Frajmaurerji švicarski so v mestu Bern tamošnim Katoličanom po sili vzeli krasno novo cerkvo, ki je kostala svojih 125.000 fl. in bila pozidana s samimi milošnami iz vseh krajev Evrope. Cerkvo so izročili odpadnjem in izobčenim mešnikom, ki udirajo v cerkvene službe kakor tatovi in tolovaji. Verni Katoličani pa morajo svojo službo božjo v neki prosti hiši obhajati.

Dorffbothe, sv. veri sovražen list, ki se tudi med Slovenci potepa, se norčuje nad vstajenjem mesa. Pravi, „da sodni dan ne bode dovolj prostora, ker je toliko ljudi pomrlo, da bi lahko ves prostor med zemljo in solncem zaslonili“. O prazen strah, abotna nevedenost, ki ne vé ali neče vedeti, da bomo vstali s spremenjenimi telesi. Sv. Paul uči: „seja se v strohljivosti, vstaja se v nestrohljivosti; seja se živaljsko telo, vstaja duhovno telo“. Tudi ne bomo vstali za to zemljo, ampak za nebеса ali pekel. Zlasti pravični bodo podobni Jezusu. Ta pa je po svojem vstajenju med apostole stopil skozi zaprte dveri. Ni se nam tedaj sodni dan bati za prostor! Marveč skrbimo, da se bomo med pravičnimi svetili kot zvezde v kraljestvu božjem!

Gospodarske stvari.

Kako se travniki popravljajo z gnojenjem?

Sploh bi ljudje radi vsako leto na svojih travnikih ali senokošah po 2krat kosili. Radi bi imeli veliko senna, obilo otave in na jesen dobro pašo. Ali da bi kdo pri nas za zboljšanje travnikov kaj zdatnega storil, to pač redko vidimo in še bolj malokedaj beremo. Morebiti mislijo, da travnik živi le od zraka in vode. To pa ni izključljivo resnično. Travnne rastline dobivajo velik del svoje hrane iz — zemlje. Ali zemlja na travniku črez nekoliko let ravno tako onemore in oslabi, kakor na njivi, ki se nikoli ne podvaža in ne popravlja. Dobra trava zgine, slaba se zaplodi. Treba je — travnik popravljati. To

pa se godi na mnogovrstni način. Dnes govorimo le o gnojenju travnikov. Sicer vrednik „Slov. Gosp.“ dobre vé, da vsi nasveti, ki se tukaj berejo, niso za vse njegove bralce. Vendar on je prepričan, da njim vendar škodovalo ne bo, ako kratko pozvedó, kako umni gospodarji sploh travnike izboljšujejo. Izvoli si lahko potem vsak, kar za njega gledé njegovega travnika, priložnosti in mošnje najbolj sodi.

Travniki sploh se pa gnojijo: 1. s kompostom*), ki, bodi vrste in sestave ktere koli, travnikom jako ustreza. V jeseni meseca oktobra ali novembra, se ob suhem vremenu navozi subega komposta. Treba ga je potem lepo raztrositi po celem travniku blizo $\frac{1}{2}$ —1 palec debelo. Raztrošen kompost se potem s precej težkim valjarjem ali valjekom vtlačí. Tako gnojenje ponavljajo umni gospodarji vsako četrto leto. Ali vsled tega tudi, velikokrat več sena in otave nakosijo v enem letu, kakor v nemarni posestniki v treh. 2. Z gnojnicó. Kdor ima zadosti gnojnice, naj ne zanemarja, da jo izvaža na travnik, kedar je s trdim snegom pokrit. V ta namen se gnojnice nalije v kak star sod ali čeber. Temu se pritekne gibčna škropilnica, ki ima precej velike luknice. Škropilnice je treba. Kajti drugače ni mogoče, da bi se z gnojnicó enakomerno škropilo. 3. S pepelom. Ta je zelo izvrsten gnoj, posebno za mokrotne, vlažne in močvirne travnike, na katerih le slabo, kislo seno raste. Pepel izpodriva mah, vzbujá in oživlja boljše travne sorte — posebno pak mnogo lepe bele detelje. Rano v spomladi, preden trava zazeleni, se travnik z brano prevleče in razpraska. Potem se pa ob mirnem vremenu trosi pepel, kakor da bi ga sejal. Na 1 oral je treba 3 cente pepela. 4. S koščeno moko. Ta gnoj je, se vé da neprecenljive vrednosti. On donaša rastlinam potrebnih apnenskih in fosforovih delcev. Ne bodi pa, častiti bralec, hitro nevoljen, če bravši o apnu in fosforu godrnjaš: tega ne razumim. O svojem času ti bomo tudi to razložili. Za zdaj le rečemo, da so to le imena tvarin, ki so rastlinam neizmerno potrebne. Pri gnojenju s koščeno moko se ravna, kakor pri gnojenju s pepelom. Treba ga je tudi 3 cente na oral. Prav dober kup koščene moke se dobiva po vseh železniških postah ali postajah pri: „g. Müller & Comp. Linz a. d. Donau.“ Kdor hoče o tej reči poprej kaj več izvedeti, se zamore obrniti do vredništva „Slov. Gospodarja“. 5. Z ogljenčevokislím kali-jem (Kohlensaures Kali). Ta gnojina pboljša hitro in dobro mokrotne, močvirne, dobro prstene, vendar zavolj kislega sena slabe travnike. Nagloma prežene ves mah in druge slabe trave ter vzbudi dobre rastlinke. V spomladi se travnik z brano povlači in potem po njem naseja ogljenčevega, kislega kalija. Na 1 oral se potrebuje 4 mecene. Mecen, blizo 1 cent

*) Vse v denešnjem sestavku omenjene gnojne vrste bomo prilično pojasnili. Vred.

težek, velja, pri: Wenig & Pick I. Bezirk, Seilerstätte Nr. 28. na Dunaji: 1 fl. 30. kr. Po tej adresi se ga dobi na vsako železniško postajo, kolikor kdo hoče. 6. S fosforovim-kislím apnom. Ta gnoj pomaga oslabeлим travnikom še hitreje in bolj zdatno, kakor koščena moka. Obadvoji gnoj pomnoži pridelek na travniku za dobro polovico in kar je posebno imetno, obadvoji pboljšša seno in otavo. Na 1 oral se potrebuje 2 centa. Cent pa velja blizo 3 fl., kar je mnogim gospodarjem še predrago. 7. Z laporjem apnenskim. Lapor spoh daje najrodovitnišo zemljo. Dobro ga je tedaj navazati na močvirne, kisle travnike. To pa se najbolje stori v jeseni. Travník se z brano povlači in potem vrh njega raztroši na prah zdrobljenega apnega laporja blizo $\frac{1}{2}$ palec debelo. Potem se s težkim valjcem potlačí. 8. S krompirjevo zeljo. Skušnje učijo, da krompirjeva zel travnike jako dobro gnoji. Preden začnejo krompir izkapatí, se požanje krompirjeva zel in gosto po travniku raztroši. Ako je le kaj prilike, se pred prvim snegom obrne. V spomladi se pa čedno pograblja in porabi za steljo. 9. Z govnom ali ovčnjekom. V ta namen se napravijo pleteni ograjeniki — tamare, kamor se čez noč vžene ovac, kolikor se da. Drugi den itd. se ograjeniki prestavijo, dokler ni ves travnik pognojen. Ta način se vé, se da le ondi porabiti, kder ovce redijo. Travník potem daja 3 leta veliko sena in otave. 10. Z navadnim domačím gnojem. Vendar tukaj se mora svinjskemu dati prednost. Pozno v jeseni ali po zimi se ga navozi na travnik in lepo enomerno raztroši. Dež in sneg ga potem izpereta in zemlji in rastlinam ugodnih delcev priredita. V spomladi, preden travnik zeleneti začne, se ostaline pograblajo in za steljo porabijo.

Nekoliko skušenj starega sadjerejca.

II.

Jabelčnih sort je mnogo pri nas. Vendar najbolj se mi dopadejo mošanceljni. Radi in hitro rastejo. Rodijo mnogo in lepega sadu, katerega najbolj lahko prodaš. Zato svetujem mošanceljne saditi, posebno po severnih straneh, kder najboljše storijo. Izmed moštnic pa priporočujemo štajerske, labodske in slovenske moštнице. Tudi prosenka se hvali.

Slednjič gre sadjerejce še dveh napak pri zasajanju sadunosnih dreves opomniti, ki se pozneje ne dajo popraviti in trud in denar v zgubo nesó. Prva napaka je preslabo zasajanje sadnih dreves. Navadno so ljudje že zadovoljni, če se za sajenke 1' ali 2' globoke jame skopljejo, brez vsega gnojiva in dobre prsti. Drevesce se potem v tako ljuknjo vtakne, nekoliko zagrebe in h količu priveže. Tako vsajeno drevesce slabo raste, kakor iz kakega zida ali pečine. Pozneje v rasti celo preneha, rano staro postane

in slednjič se usuši. Taki mrliči se morajo potem z novinci nadomestiti in s tem je čas in denar zgubljen. Toraj se morajo jame najmanj 3' široke in 2' globoke izkopati, z gnojivom in dobro prstjo nasuti in sicer toliko bolj in več, kolikor slabejša je zemlja. Drugače je boljše vse zasajevanje sadnih dreves popolnoma opustiti.

Druga napaka pri sadjereji je pomanjkanje vse daljne postrežbe vsajenim drevescem. Slabo vsajenemu in slabo h količu privezanemu drevescu dostikrat veter, sem in tje majega, koreninice vzrahlja, da začne iz korenin poganjati. Vetru, živini in pošadi n. p. zajcem, kokošim itd. prepuščeno drevesce se le predostikrat poškodi in kmalu pogine. Sadna drevesa so kakor deca in potrebujejo kakor ta postrežbe in varstva. Ta druga napaka je še hujša od prve in vsled nje več drevese pogine, nego vsled slabe saditve. Večkrat se drevesa bolje zasajajo, kakor se potem zasajenim streže. Toraj pri zasajanju in potrebi drevesc vso skopost na stran! Pa tudi bolehnim drevesom nobene prizanašbe! Vun ž njimi in zdrava na njihovo mesto! Tu velja: „Zamujeno je zgubljeno“.

Gospodarska dela meseca marca.

V hiši in dvoru. Mešanica (kompost) naj se dela. zrne premeče in semenje očisti.

V kleti. Vino se mora pretočiti in sicer prej nego začne v drugo vreti.

V hlevu. O solnčnih dnevih se morajo hlevi prevetriti in dobro izsušiti; živalim, ktere se misijo, se mora dajati boljša krma; ovce se na suhih senožetih že lahko pasejo; praseta za pleme se ostavljajo, kokoši in gosi pa nastavljajo.

Na vrtu za zelenjavo. Grede se morajo napraviti. Čebulj, korenje, rona, pesa, špinaca, petersilja, mak, janež, kumina in prokole se morajo sejati, jagode in česen presaditi, korenje in pesa za seme odločena posaditi in špargelrove grede izčistiti.

V sadovnjaku. Cepljenje se nadaljuje, nove drevesnice se narejajo in drevesa, ki še niso očiščena, naj se očistijo. Skoz zimo zavita žlahtna drevesa se odvijajo in obrežejo, breskve in marelice ob zidih in plankah naj se po noči še odevajo. Okoli dreves se zemlja okoplje in jamice pustijo. Seme drevesno se seje in drevesa presajajo.

V vinogradu. Če je zemlja že zadosti suha se morajo trte, ki so bili čez zimo pokrite, odkriti, privezati, obrezati, okopati in pognojiti. Od močnih trt se delajo grobanice ali vlačence in ž njimi prazna mesta zasajajo.

V hmelniku. Gnoj se navaža in nove grede napravljajo.

Na polju in senokošah. Poljsko delo se začne. Deteljiska se trebijo in povlačijo, pšenica se tudi povlači, žitne ali ržene njive posebno pešnate se povlačijo. Oves, jara pšenica, rž, grahorica, veliko korenje, mak, jareš, kumina itd. se seje. V toplih krajih se že tudi ječmen in pesa seje. Travniki in senokoše se potrebujejo, na nje se vodo spusti, krnine in mravljišča se razgrebejo, po golih mestih pa travino seme poseje.

Pri ribniku. V ribnike se spuščajo mladi karpi.

Pri ulnjaku. Bučele začnejo izletavati. Panji se morajo ob toplim vremenu pregledati in osnažiti; kteri nimajo zadosti medu, ga morejo položenega dobiti.

Log. Mesta, na kterih je bilo drevje posekano se morajo izsušiti in za novo sejatev pripraviti. Hrasti, bukke in jaseni se zasajajo ali zasejajo.

Lov. Divje race, petelini in kljunjači se streljajo in s tem je konec malega lova.

Vinsko olje (Weinöl) kaj je to? Vinsko olje je tista tekočina, po kateri zdaj vinski ponarejalci ali čorbarji iz vode delajo vino, ki ga ne pozna kateribodi od pravega vina. Funt takega olja velja zdaj 220 fl. Največ se ga pridela na Ogrskem. Kako? No: vzeme se 1 cent močnih vinskih droži. Primeša se njim 1½ vedra vode, ki se je poprej s ½ fantom žveplove kisline (Schwefelsäure) ukisila. Vse to se vlije v čeber ali sod, ki je znotraj s svincem dobro povlečen. Sod ima na dnu luknjo, skozi katero je potegnena cev močnega kotla, pod katerim se zakuri. Skozi cev mora vleči močen sopar, da v 5 urah droži prekuha in destilira. Na gornjem dnu ima sod drugo luknjo in cev, ki se vije na vzdol skozi kad, ki je polna mrzle vode. Črez nekoliko časa začne na cev kapljati vodenega alkohola ali vinskega cveta. Nad tem cvetom plava neka črna tekočina. Ta se varčno pobere in prežge in zdaj kaplja na cev svetla tekočina, bela kot studena voda — vinsko olje.

Zajčje, lesičje, ovčje, dihorjeve itd. kože se dajo ohraniti tako: kupi se v štacuni nekoliko mednega vitriola (Kupfer-Vitriol) in dvakrat toliko galuna (Alaun). Oboje mora biti zdrobljeno in zmleto in pomešano. Take zmesi se znotranjemu delu kože trdno vriblje pa je djano.

Čudovit pomoček zoper protin so mravlje. Mora se njih v steklenico ali glaž nabrati. Dobro zateknjena steklenica se zavije v krušno testo in ž njim vred v peč dene. Z dobljeno mravljiško mažo se protinasti udi mažejo. Ali mazati se sme le s kakim peresom ali z roko, ki je v rokavico ovita. Kdor tega ne stori, dobi protin.

Sejmovi meseca marca na slov. Štajerskem: 10. marca v Kostivnici, v Spodnji Polskavi, pri št. Jurju pod Tabrom, pri sv. Jakopu na Dolih. Potem 12. marca pri št. Jurju pod Rifnikom; 16. marca v Svičini, v Podčetrtku in v Čmureku. Na dalje 18. marca pri Novi štifti. Potem 20. marca pri sv. Barbari in pri sv. Barbari v Halozah; 21. marca v Rogatcu; 26. marca na Tebarjih in 27. marca v Slov. Bistrici. Naposled 4. in 6. soboto in postu v Slov. Gradcu; sredpostno sredo v Vitjanji in v Celji; cvetni pondeljek v Marenbergu; cvetni petek v Arnoži, v Brašlovčah, v Lembergu in v Ormužu; veliki pondeljek v Selnici nad Mariborum; veliki torek v Šoštanji, v Podčetrtku, v Ljutomeru, na Vranskem, pri sv. Barbari in pri sv. Duhu v Ločah; veliki četrtek v Konjicah, v Rajhenbergu, v Jarenini, na Laškem in pri sv. Florijanu.